

Vedlegg 1

Sammenfatning høringsuttalelser detaljplan - Liåsen transformatorstasjon

Byantikvaren skriver i brev av 10. april 2024 at de har gjennomført arkeologiske registreringer innenfor tiltaksområdet høsten 2023. Det er gjort funn av automatisk fredete kulturminner. Det må søkes om dispensasjon fra kulturminneloven § 8 eller omprosjekttere slik at kulturminnene ikke berøres av tiltakene. En dispensasjonssøknad behandles av Byantikvaren i Oslo.

Statnetts kommentarer:

Statnett skriver at de har søkt Byantikvaren om dispensasjon, og at en mast er flyttet slik at et automatisk fredet dyrkningsfelt unngås.

Oslo kommune:

Plan- og bygningsetaten (PBE) har i brev av 16. april 2024 koordinert høringsuttalelser fra flere etater i kommunen. Høringsuttalelsen fra PBE er hovedsakelig en oppsummering av høringsinnspillene til de ulike etatene.

Oslo kommune skriver at de ser utfordringer for riggområdene A og C, og understreker at riggområdene må planlegges, etableres og håndteres i tett samarbeid med EBY, VAV, BYM og REG.

Kommunen påpeker videre viktigheten av at Statnett har dialog med kommunen v/ EBY, REG, VAV og BYM om prosjektet, inkludert avbøtende tiltak i den kommende byggeprosessen. Kommunen påpeker også at bydelen Søndre Nordstrand ber at naboer og andre berørte parter i bydelen informeres underveis. Oslo kommune ønsker en felles befaring av området og ber NVE ta kontakt for å avtale tidspunkt for dette.

Statnetts kommentarer:

Når det gjelder kommunikasjon med de relevante etatene i Oslo kommune om riggområder og andre tiltak, skriver Statnett at de vil opprette dialog med EBY, REG, VAV og BYM og vil foreslå at det holdes jevnlig møter underveis. Statnett skriver videre at de vil informere naboer og andre berørte i nærområdet både før oppstart av byggingen og underveis. Statnett skriver at de gjerne deltar på en felles befaring i området.

PBE har i oversendelsen av kommunens høringsuttalelse lagt ved høringsuttalelser fra Bymiljøetaten (BYM), Vann- og avløpsetaten (VAV), Renovasjons- og gjenvinningsetaten (REG), Eiendoms- og byforyngelsesetaten (EBY) og Bydel Søndre Nordstrand. Nedenfor oppsummerer vi høringsuttalelsene fra disse samt Statnett sine kommentarer.

Bymiljøetaten (BYM) skriver i brev datert 9. april 2024 at det så langt det er mulig bør gjennomføres kamufleringstiltak og at transformatorsjaktene også bør være utført i mørk betong. De skriver videre at taket bør bygges som grønne tak i tråd med reguleringsplanen for Grønmo friluftspark, og at det må være dialog med BYM om hvilke arter som skal plantes på taket. BYM skriver at det bør foreligge en miljøoppfølgingsplan eller lignende for tilbakeføring av de midlertidige veiene. Planen skal godkjennes av Oslo kommune som grunneier. BYM aksepterer ikke riggområde C uten å ha sett en plan for hvordan anleggsområdet skal bygges opp og tilbakeføres. For Sørliveien mener BYM at Statnett bør lage en plan for trafikkavvikling og sikkerhet som

godkjennes av Oslo kommune. BYM påpeker at det er nødvendig for kommunen som grunneier å ha tilgang over Statnett sin eiendom til den øvrige skogen på Liåsen. BYM ber videre om at Statnett tar hensyn til hekketid i perioden 1. mai til 15. juni. BYM ønsker en befaring av området så snart som mulig.

Statnetts kommentar:

Statnett skriver at det er lagt opp til mørk betong på fasadene til trafosjaktene. De kommenterer videre at det ikke er teknisk mulig med grønne tak på byggene med unntak av garasjen. Til BYM sitt innspill om miljøoppfølgingsplan svarer Statnett at det vil bli utarbeidet et bedre prosjekteringsrunnlag for midlertidig ankomst til master. De skriver videre at midlertidig adkomst til mastene vil kunne være mulig med terrengkjøring med gravemaskin, og at opparbeidelse og istandsetting vil gjøres på bakgrunn av Statnetts håndbok for terrenghåndtering.

Til BYM sin merknad til riggområde C svarer Statnett at dette riggområdet kun er tatt med som et reserveareal og at det er svært lite sannsynlig at dette tas i bruk.

Når det gjelder innspillet om trafiksikkerhet svarer Statnett at de vil gjennomføre tiltak for trafiksikkerhet direkte knyttet til anleggsvirksomheten.

Når det gjelder ønsket om å ha tilgang til øvrig skog i Liåsen svarer Statnett at det vil være mulig å kjøre på brøytetraseene rundt Statnetts anlegg for adkomst med traktor/skogsmaskiner til resten av Liåsen.

Statnett kommenterer til BYM sitt ønske om at det tas hensyn til hekketid for fugl at det skal gjøres en fugleundersøkelse for å kartlegge eventuell hekking av fugl i skogen på Liåsen.

Vann- og avløpsetaten (VAV) skriver i brev datert 5. april 2024 at vedlegg 6 *Ingeniørgeologisk vurdering av avstander mellom vanntunnel og stasjonstomt* mangler. VAV minner også om at dersom brakkeriggen på riggplass A skal tilknyttes vann og avløp midlertidig, så må dette søkes om til VAV. VAV skriver at de savner en skisse til overvannsnotatet, som tar for seg både driftsfase og permanent situasjon. De skriver videre at skissenotatet burde inneholde overslagsberegninger og kartskisser som viser situasjonen for trinn 1, 2 og 3.

Statnetts kommentarer:

Til VAV sin etterspørsel etter ingeniørgeologisk vurdering svarer Statnett at avstandene mellom sprengningsaktiviteter og VA-tunnel er vurdert som akseptable og at det vil bli utarbeidete en risikovurdering før oppstart som blir sendt over til VAV. Til forespørselen om et overvannsnotat svarer Statnett at det vil bli utarbeidet et slikt notat som etterspurt.

Renovasjons- og gjenvinningsetaten (REG) skriver i brev datert 8. april 2024 at de forutsetter at påkobling av Liåsen transformatorstasjon ikke reduserer kommunens kapasitet på vann- og avløp til REG sitt anlegg på Grønmo. REG skriver videre at de er positive til å se på muligheter for samkjøring av tiltak for å fremskynde etablering av gang- og sykkelvei i Sørliveien. REG påpeker at det er viktig at de er med i dialogen rundt dette. REG informerer videre om at Statnett må ha dialog med Eiendoms- og byforyngelsesetaten (EBY) som har ansvaret for deponigassanlegget med overføringsledninger på Grønmo. REG forutsetter at trafiksikkerheten til kunder og ansatte på anlegget på Grønmo ivaretas.

Statnetts kommentarer:

Til REG sitt innspill om at de forutsetter at kommunens kapasitet på vann- og avløp til anlegget på Grønmo opprettholdes ved påkobling av Liåsen transformatorstasjon svarer Statnett at dette vil bli hensyntatt ved en eventuell påkobling. Statnett skriver videre at de vil opprette kontakt med EBY og samarbeide for å finne akseptable løsninger for rigg- og deponiområdet. Når det gjelder trafiksikkerhet skriver Statnett at de vil gjennomføre tiltak for trafiksikkerheten direkte knyttet til anleggsvirksomheten.

Eiendoms- og byforyngelsesetaten (EBY) skriver i brev datert 9. april 2024 at det er viktig å hensynta Grønmo avfallsdeponi og involvere EBY i den videre planleggingen og i utførelsen. EBY skriver det er spesielt viktig at EBY involveres når det gjelder opparbeidingen og bruken av riggplass A og etablering av ny adkomstvei til Liåsen transformatorstasjon. EBY skriver at dette også gjelder i opparbeiding og bruken av riggområde B1 og B2 hvor det er miljøteknisk infrastruktur som skal driftes og vedlikeholdes under og etter prosjektperioden.

EBY oppfordrer Statnett til å samkjøre behovene for riggarealer med Elvia sitt prosjekt tilknyttet den nye transformatorstasjonen, mest mulig sambruk og å begrense arealbruken dersom det er mulig i den videre planleggingen. EBY mener at Statnett/Elvia bør få ansvaret for å gjennomføre opparbeidelse av nytt gang- og sykkel system langs Sørliveien.

EBY går ut ifra at det står feil i detaljplanen at Statnett har hatt dialog med REG og ikke EBY i tilknytning til avfallsdeponiet på Grønmo. Det er viktig at EBY blir involvert tidlig nok i planleggingsfasen for å kunne komme med nødvendige innspill for å ivareta deponiet og tilgang til eksisterende infrastruktur.

EBY viser til at utstrekningen av riggområde A innebærer at riggområdet vil dekke randsonen til deponiet og vil også strekke seg delvis inn i deponiet. Utstrekningen vil innebære en betydelig oppfylning av området. EBY vil ikke kunne godkjenne at riggområdet ikke tilbakeføres.

EBY påpeker at det i detaljplanen fremstår som om riggområdene i sin helhet ligger innenfor Statnett sin eiendom, og at dette er feil da riggområdene A, B1, B2 og C ligger på Oslo kommune sine eiendommer.

Statnetts kommentarer:

Statnett skriver at de vil kontakte EBY for å avklare grensesnittet mot deponi og teknisk infrastruktur, samt etablering av adkomstvei og riggarealene A, B1 og B2.

Til EBY sin merknad om at Statnett/Elvia bør få ansvaret for å gjennomføre opparbeidingen av gang- og sykkelveier langs Sørliveien, svarer Statnett at de vil gjennomføre tiltak for å sikre trafiksikkerhet direkte knyttet til byggefase. Tiltak som vilkår for bruk av offentlige veier som adkomst til bygging av energianlegg må vurderes opp mot andre mulige tiltak for gående og syklende i anleggsperioden. Statnett skriver videre at de har begrenset mulighet til bruk av midler til utbedring av annen offentlig infrastruktur.

Når det gjelder dialog skriver Statnett at de er klar over at det er EBY som har ansvar for Grønmo og at det er EBY som Statnett skal ha dialog med framover.

Statnett beklager at det er feilaktig beskrevet som at riggplasser ligger på Statnett sin eiendom og ikke kommunens.

Bydel Søndre Nordstrand skriver i brev av 9. april 2024 at det er avgjørende å sikre forsvarlig avrenning også under bygg- og anleggsfasen. De skriver videre at kan se ut til at avrenningen fra området ledes til Gjersundtjern. For å sikre at vannveiene ivaretas og ikke får forringet vannkvalitet må dette hensyntas og området må overvåkes, spesielt med tanke på totalbelastningen på vannveiene i området. Det må også vurderes andre avbøtende tiltak.

Bydel Søndre Nordstrand skriver videre at støy fra bygge- og anleggsvirksomhet må overholde bestemmelsene i forskrift om begrensning av støy i Oslo kommune. Dersom anleggsarbeidene ikke kan gjennomføres uten å overskride grenseverdiene fastsatt i forskriften må det søkes dispensasjon. Det forutsettes at Statnett følger opp med regelmessig kommunikasjon med berørte parter og informerer om arbeidene.

Statnetts kommentarer:

Statnett skriver at det vil bli gjennomført tiltak for å sikre mot avrenning fra anleggsområdet. De skriver videre at avbøtende tiltak er beskrevet i detaljplanen. Når det gjelder støy, skriver Statnett at de vil iverksette tiltak for å etterleve støvforskriften.

Statnett vil informere berørte om tiltak og framdrift.

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus (tidligere Statsforvalteren i Oslo og Viken) skriver i brev av 4. april at de ikke har nye merknader, og viser til tidligere innspill i saken.

Liåsen Velforening skriver i deres uttalelse av 9. april 2024 at de ønsker at Statnett bidrar økonomisk til restaurering av et hus sør for Liåsen, slik at det kan benyttes som forsamlingshus. Velforeningen mener dette kan kompensere for tapt rekreasjonsverdi og påkjenningen for beboerne i Liåsen som følge av byggingen. Huset som det refereres til er ikke i bruk i dag ettersom det ikke har vært utført vedlikehold der over mange år.

Videre refererer velforeningen til kapittel 3 i detaljplanen der Statnett skriver at “hovedstien mellom Sørliveien og Liåsveien vil bli sperret i anleggsfasen, og det vil bli opparbeidet en egen sti i samråd med interessenter”. For mer informasjon om tiltaket vises til kapittel 6.6 av detaljplanen. Velforeningen bemerker at det ikke står skrevet mer om dette tiltaket i kapittel 6.6. Blant interessentene som nevnes i kapittel 3 detaljplanen står det Klementsrud skole, barnehage og AKS. Liåsen Velforening påpeker at de også ofte benytter seg av denne stien, og ønsker at en alternativ sti opprettes.

Statnetts kommentarer:

Statnett skriver at de vanligvis ikke har mulighet til å bevilge midler til et forsamlingshus ettersom det er utenfor de direkte konsekvensene av bygging av transformatorstasjonen. Videre skriver de at det skal avholdes en befaring sammen med Bymiljøetaten for å finne en fornuftig trasé for en midlertidig sti opp på Liåsen i anleggsperioden. Liåsen Velforening vil involveres i denne prosessen.

Naturvernforbundet Oslo og Akershus (NOA) og Østmarkas Venner (ØV) skriver i brev av 10. april 2024 at de først og fremst reagerer sterkt på at NVE setter en høringsfrist på 5 uker over påsken på en sak med dokumenter på flere hundre sider. Videre skriver de undersøkelser viser at Osloområdet benyttes av over 80 % av Oslos befolkning, med opp mot 100 000 besøkende enkelte dager. Innbyggere i Østsjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand bydeler i Oslo, samt Ski og Oppegård vil ifølge NOA og ØV være blant dem som blir berørt av en ny transformatorstasjon og tilhørende ledningsnett (i underkant av 200 000 innbyggere). De skriver at ifølge undersøkelsen drar cirka 90 % av dem som bruker området til marka for å oppleve uberørt natur, stillhet og ro. NOA og ØV skriver videre at Østmarka nasjonalpark og Østmarka friluftsområde ligger nært opp mot det berørte området, i tillegg til den planlagte friluftsparken på Grønmo.

NOA og ØV er motstandere av inngrep i Marka, også inngrep som etter markaloven har unntak fra byggeforbudet. De er dermed svært negative til at det nå planlegges en transformatorstasjon og tilhørende ledningsnett i Marka. NOA og ØV har ved tidligere anledninger gått imot alternativ A nord på Liåsen ettersom tiltaket vil medføre store inngrep, ligge høyere i terrenget og bli svært synlig fra Grønmo friluftspark, innfallsporten til Østmarka og fra åsen midt mot Liåsen. Videre skriver NOA og ØV at det vil ødelegge den eneste stien fra Klementsrud skole til Grønmo og Østmarka.

Etttersom det nå er alternativ A som er valgt, ber NOA og ØV om at det innføres følgende avbøtende tiltak:

- Begrense visuelt inntrykk av stasjonen. NOA og ØV ber om at transformatorstasjonen planlegges med bygningsmaterialer av høy kvalitet og med grønne tak i likhet med den planlagte bebyggelsen til Oslo kommunes renovasjon- og gjenvinningsetat. NOA og ØV ber også om at transformatorstasjonen legges så lavt i terrenget som mulig og på en avgrenset del slik at den ikke blir like synlig fra friluftsparken.
- At ledningene til stasjonen legges i bakken. NOA og ØV mener at selv om dette innebærer et umiddelbart inngrep vil skadene på terrenget over tid være mindre enn med master. Dersom master likevel velges, ber NOA og ØV om at mastene kamufleres i terrenget ved at de f.eks. grønmales.
- At Statnett finner en løsning for å erstatte ødeleggelsen av stien som går fra Klementsrud skole til Grønmo og Østmarka. NOA og ØV foreslår en undergang under veien.

Statnetts kommentarer:

Statnett skriver at det er NVE som setter høringsfristen. Til kommentar om at Statnett ikke har tatt hensyn til tidligere innspill om avbøtende tiltak skriver Statnett at de har redusert arealbruken for transformatorstasjonen sammenlignet med tidligere alternativ. Videre påpeker de at det ikke er teknisk mulig å ha grønne tak på GIS-byggene, men at de derimot kan ha grønne tak på garasjebygget. Statnett skriver også at betongen som skal dekke fasadene på transformatorstasjonen kan farges mørkere for å dempe det visuelle inntrykket av stasjonen. Statnett skriver videre at det ikke vil være aktuelt å legge ledningene som kabel i bakken. Dette vil medføre krav om ny konsesjon, og legging av kabeltrase vil medføre store inngrep med sprenging og graving over et strekke på cirka 1 km med 80 meter høydeforskjell. Kabeltraséen vil også måtte være permanent tilgjengelig. Det er derimot mulig å kamuflere mastene, men Statnett skriver at maling av mastene i en mørk farge ikke vil gi en kamuflasjeeffekt mot himmelen.

Statnett informerer om at stien fra bebyggelse/skole til Grønmo og Østmarka kan legges om på begge sidene av stasjonen, enten som avstikker fra selve veien eller parallelt med veien.

Friluftslivets samarbeidsutvalg (FSU) skriver i brev av 9. april 2024 at tiltaket ved bygging av Liåsen transformatorstasjon strider mot intensjonen av markaloven som er “å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal etter sitt formål sikre markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø[...]”. For tiltak som gis unntak fra byggeforbudet stilles det også krav til at fordelene veier opp for ulempene eller at tiltaket lar seg forene med lovens formål.

Friluftssinteresser:

- FSU påpeker at Liåsen transformatorstasjon vil være svært synlig i terrenget fra den planlagte friluftsparken på Grønmo og Grønmo utfartsparkering og utfartsårene fra Grønmo. FSU er svært kritiske til dette, og virkningen det vil ha for friluftslivet i området.
- De foreslår å plassere stasjonsbygningen på en lavere kvote i terrenget.

Fremlagt detaljplan for stasjonen:

- FSU mener at detaljplanen ikke svarer ut kravene i konsesjonen på en tilfredsstillende måte. FSU trekker frem at planen er kortfattet, lite konkret og at det beskrives få tiltak for å avbøte inngrep i naturen.
- FSU mener at det bør utarbeides en miljøoppfølgingsplan slik som benyttes i andre offentlige prosjekter.
- FSU ber om at Statnett svarer ut kravene i konsesjonen og i energiforskriftens krav om hensyn til landskap og miljø. Her viser FSU til tabell 2 i detaljplanen, og ber om at tiltak beskrives mer utfyllende.
- Videre ber FSU om at avbøtende tiltak gjennomføres innen rimelig tid, og ikke innen 3 år slik det står foreslått i detaljplanen. De ber om at tiltak gjennomføres innen ett år fra ferdigstillelse av bygg og anlegg.
- Arbeid med istandsetting må ifølge FSU konkretiseres i detaljplanen, slik at det er mulig å etterprøve om tiltaket er gjennomført. Deriblant må det også beskrives hvilke trær som skal bevares. FSU ber om at det utarbeides en detaljert plan for uteområdet omkring stasjonen med oversikt over terrengtilpasning, jordvoller/arrondering og beplantningsplan.
- Bevaring av kulturminner etter krav i kulturminneloven. Tiltak for å imøtekomme konsesjonskravet må tydeliggjøres i planen.

Statnetts kommentarer:

Statnett skriver at det vil bli utarbeidet en miljøoppfølgingsplan i samarbeid med deres entreprenør. Når det kommer til FSUs merknad om at konsesjonsvilkårene til NVE ikke er tilstrekkelig svart ut, skriver Statnett at det er opp til NVE å vurdere. Statnett skriver videre at det er to års frist for ferdigstillelse av istandsetting etter at anlegget er satt i drift. Avbøtende tiltak vil gjøres uten unødig utsettelse, men fristen på tre år er satt for å gi tid til å se om de avbøtende tiltakene har hatt en effekt og gi et bedre sluttresultat ifølge Statnett. De skriver at fremgangsmåte for istandsetting står beskrevet i detaljplanen, og at det vil være opp til NVEs miljøtilsyn å vurdere om sluttresultatet av tilbakeføringen godkjennes. Statnett skriver også at de skal konkretisere hvilke trær som skal bevares ved oppstart av anleggsarbeidene. Vurderingen av hvilke trær som skal bevares avhenger av avstander mellom vegetasjonen og anleggsobjekter/ledning.

Når det kommer til ivaretagelse av kulturminneloven skriver Statnett at de har søkt Byantikvaren om dispensasjon, og at det ikke vil bli gjennomført aktivitet som påvirker kulturminner før denne søknaden er behandlet. Til slutt skriver Statnett at det ikke vil være mulig å plassere transformatorstasjonen lavere i terrenget ettersom det ikke vil være mulig å opprette en ankomst til stasjonen på et lavere nivå enn slik den er planlagt i dag.

Bjørndal nærmiljøforum (BNF) skriver i brev av 4. april 2024 at de stiller seg kritiske til anlegget og mener at tiltakshaver har manglende forståelse for å redusere anleggets negative virkning på natur, miljø og friluftsliv. De trekker frem at den østvendte alternative løsningen på Liåsen, ville være mye mer skånsom og bedre egnet enn den valgte, nordvendte løsningen. BNF påpeker at byggingen av transformatorstasjonen strider mot intensjonen av markaloven. Den vil også bli svært synlig fra den planlagte friluftsparken på Grønmo, Grønmo utfartsparkering og utfartsårene til marka fra Grønmo.

BNF skriver at detaljplanen ikke imøtekommer hensynene til natur og friluftsliv og ber om at detaljplanen oppdateres med relevante avbøtende tiltak for natur, miljø og friluftsliv. I likhet med Friluftslivets samarbeidsutvalg i Bydel Søndre Nordstrand skriver BNF om formålet med markaloven, og kriterier for dispensasjon.

BNF setter følgende forslag til krav:

- At anlegget plasseres lavere i terrenget for å redusere det visuelle inntrykket av stasjonen
- At tiltakshaver utarbeider en plan for skjermingstiltak og beplantning rundt anlegget
- At tiltak for å imøtekomme konsesjonskravene konkretiseres med tanke på avbøtende tiltak for natur, miljø og friluftsliv
- At tiltakshaver beskriver hvordan de vil ivareta hensynene i markaloven

Statnetts kommentarer:

Statnett bemerker at de ikke kan legge transformatorstasjonen lavere i terrenget, ettersom det da ikke vil være mulig å få til en ankomst til bygget. Videre skriver de at tiltak for skjerming og beplantning av stasjonen i tillegg til avbøtende tiltak for natur, miljø og friluftsliv står beskrevet i detaljplanen. Når det kommer til hensyn i markaloven skriver Statnett at dette har blitt håndtert i forbindelse med konsesjonen. Statnett har fått bekreftet fra Oslo kommune at konsesjonspliktige energitiltak oppfyller unntaksbestemmelsene og omfattes ikke av markaloven.